

Астапова В. Г.,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, обліку та аудиту
Полтавського інституту економіки і права

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ
САРАНИ С. В. «ПОДАТКОВІ РЕЖИМИ В УКРАЇНІ»¹

Сучасний стан економіки та фінансової системи України свідчить про глибоку й системну фінансово-економічну кризу, яка продовжує негативно впливати на всі сфери суспільного життя, погіршуючи економічне становище як пересічних громадян, так і суб'єктів господарювання, а також здійснюючи руйнівний вплив на підприємницьке середовище в цілому. Одним із шляхів подолання цього негативного явища є забезпечення прозорості та загальнозрозумілої податкової системи, яка стимулювала б підприємців до розвитку й започаткування нової справи. Така система має базуватись насамперед на відповідних режимах, які повинні враховувати особливості платників і забезпечувати їм режим найбільшого сприяння в тій чи іншій сфері їхньої діяльності з урахуванням процесуального складника виконання ними податкового обов'язку.

У світлі сказаного концептуальне осмислення феномена податкового режиму в умовах економічної трансформації набуває безперечної актуальності під час переформатування податкових відносин. Роботи, присвячені цій проблематиці, є відповіддю на виклики сьогодення й потреби суспільства щодо побудови податкової моделі, яка мала б сприяти розвитку економіки в цілому та підприємницької діяльності зокрема. У цьому контексті важливим етапом розвитку української податкової науки можна вважати монографію С. В. Сарани «Податкові режими в Україні», у якій автор звертається до нагального питання функціональної ефективності податкового права крізь призму податкових режимів, здатності модернізувати податкове право, поклавши в його основу податкові режими, що враховували б інтереси різних платників та забезпечували б загальну зрозумілість і прозорість процесу виконання ними податкового обов'язку й подання податкової звітності.

Попередній досвід побудови податкової системи свідчить про потребу в усталеному та чітко зрозумілому порядку оподаткування всіх категорій платників, що може бути реалізовано через застосування податкових режимів як матеріального, так і процесуального характеру за допомогою зміни основи далекої від досконалості сучасної системи оподаткування з її складним механізмом застосування та значною розпорошеністю норм між різними інститутами податкового права. До праць, у яких розробляється питання взаємозалежності податкових режимів і побудови податкового законодавства, належить також рецензована монографія. У роботі автор висуває гіпотезу про структурування податкового законодавства на основі податкових режимів та відповідну зміну базової структури Податкового кодексу України.

З огляду на відсутність у вітчизняних податково-економічних і податково-правових дослідженнях розвиненої теорії податкових режимів, за винятком спеціальних податкових режимів, які досліджували багато представників як економічної, так і юридичної науки, комплексне вирішення цієї проблеми стає

основою монографії С. В. Сарани. Заслуговує на увагу стратегія дослідження визначеної проблематики, яка передбачає обґрунтування висуненої гіпотези шляхом виявлення в теоретико-методологічних та практичних і законодавчих джерелах підтвердження існування низки податкових режимів, що об'єднані податковим режимом галузі податкового права. При цьому використовується низка робіт науковців (К. В. Андрієвського, В. В. Белевцевої, Ю. Б. Іванова, Л. М. Касьяненко, І. Є. Криницького, П. В. Коломійця, М. П. Кучерявенка, В. В. Сідляра, Л. З. Сітшаєвої, В. І. Теремецького), які розглядали різноманітні аспекти податкових режимів, і на основі їхніх наукових поглядів та авторського бачення формується єдина концепція податкових режимів. Саме такий підхід реалізовано автором у ході аналізу теоретичних аспектів податкових режимів (загального, спеціального, процесуально-процедурного), що простежується в усіх розділах монографічного дослідження.

Цікава структурна побудова монографії, у якій в окремих розділах розглядаються загально-теоретичні аспекти податкового режиму, загальний податковий режим, спеціальні податкові режими, процесуально-процедурні податкові режими та перспективи розвитку податкового законодавства на основі податкових режимів.

Особливо варто звернути увагу на четвертий розділ монографічного дослідження, у якому сформована принципово нова концепція побудови податкового процесу на основі процесуально-процедурних податкових режимів. Ці режими у свою чергу поділяються автором на загальний, особливий і спеціальний, охоплюючи процесуальним регулюванням усі сфери матеріальних податкових правовідносин. Такий підхід обґрунтований не лише теоретично, а й практично, адже він дає змогу запровадити ефективний і з економічної, і з правової позиції механізм процесуального регулювання податкових правовідносин, що має безпосередню прив'язку до матеріальних податково-правових норм. І це дає змогу значно спростити розуміння податкових вимог платником та суттєво зекономити його час і матеріальні й фінансові ресурси, які в іншому випадку довелися б витратити на послуги фахівців із питань оподаткування, на звернення до податкових органів за роз'ясненням, на вирішення конфліктних ситуацій із контролюючими органами та навіть сплату санкцій за порушення вимог податкового законодавства.

Також привертають увагу результати дослідження, викладені в п'ятому розділі монографії, де пропонується не лише запровадити окреслені податкові режими, а й змінити з огляду на їхні особливості структуру Податкового кодексу України, започаткувавши режимне регулювання виконання податкових обов'язків платниками. При цьому структуру Податкового кодексу України пропонується подати у вигляді тісно пов'язаних матеріальних і процесуальних складників, що є цілком науково обґрунтованим та таким, що відповідає сучасним економічним реаліям і потребам усіх категорій платників, у тому числі суб'єктів підприємництва.

¹ Сарана С. В. Податкові режими в Україні: [монографія] / С. В. Сарана. – К.: Університет «Україна», 2016. – 414 с.

С. В. Сарана переконливо доводить, що важливими проблемами в умовах трансформації економіки України є розроблення та практичне впровадження в податкове законодавство концепції податкових режимів, на яких має ґрунтуватись увесь процес оподаткування. У контексті дослідження економічної ефективності податкових режимів автор запроваджує оцінку їх дієвості на основі простоти сприйняття й застосування, що має допомогти платникам податкових платежів швидше та з меншими втратами виконувати свій податковий обов'язок. Застосування відповідного теоретичного й практичного матеріалу, встановлення адекватних проблемі критеріїв

визначення стану податкового режиму на сучасному етапі розвитку податкового права дало змогу автору дійти цілком виважених і ґрунтовних висновків. На нашу думку, монографія С. В. Сарани «Податкові режими в Україні» є помітним внеском у розвиток вітчизняної економічної й правової науки, значно розширює межі наукових розвідок та відкриває нові шляхи осмислення феномена податкового режиму. Ця монографія може стати ґрунтовною теоретико-емпіричною базою вироблення цілісної концепції згаданого феномена та його практичного застосування в економіко-правових питаннях регулювання оподаткування в Україні.